

Ключевые слова: ансамбль троистых музык, оркестр народных инструментов, профессиональная реконструкция фольклора, фольклоризм, любительство, профессионализм, симбиоз.

In the article there were considered creative activity of the modern professional orchestras folk instruments of Precarpathian in the context folk and academic of playing traditions.

Key words: the music for trio ensemble, orchestra folk instruments, professional reconstruction of folklore, folklorism, amateurs art, professionalism, symbiosis.

УДК 78.072.3:070.447

ББК 85.333

Наталія Осадця

ОПЕРНЕ Й МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНЕ ЖИТТЯ ЛЬВОВА В КРИТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ МІСЦЕВОЇ ПРЕСИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX ст.

У статті дано загальну характеристику критичних матеріалів стосовно постанов музичного театру у Львові, опублікованих у львівській пресі XIX – першої третини XX ст. Підкреслюється актуальність історичних досліджень у галузі музичної критики, ширше – реценції музики та музично-театральних постанов, що знаходяться в руслі історичного музикознавства й театрознавства. Відзначено, що в рамках театральньо-драматичної критики впродовж XIX ст. відбувається процес виокремлення оперної та музично-театральної критики в самостійну галузь.

Ключові слова: музичний театр, реценція оперної постанови, оперна критика, періодична преса, пресознавство, бібліографія музичної преси.

Синтетичний характер опери чи музичного спектаклю, що поєднує в собі музично-виконавський рівень, режисуру, сценографію, завжди спонукав до гарячих публіцистичних суперечок та естетичних висловлювань. Про жодний музичний жанр не говорилося в західноєвропейській періодичній пресі XVIII–XIX ст. так багато, як про оперу: добре відомі такі яскраві приклади оперно-естетичної полеміки, як війна “буфонів” чи суперечки глюкістів і пічіністів у XVIII ст.

Львівський театр упродовж своєї понад 230-літньої історії продовжує бути, без перебільшення, центром культурно-мистецького життя Східної Галичини й Західної України. Трактований як збірне поняття¹, театр ще від кінця XIX ст. влучно називають “оперно-оперетково-комедійно-драматично-балетним” [42, с.24]. Унікальним явищем тривалого періоду його буття є те, що тут співпрацювали різні національні мистецькі колективи: австрійський, польський, український, кожен з яких зробив свій внесок у розвиток музично-театрального мистецтва в краю.

Тогочасне оперне життя Львова, рівень його оперної культури стимулюють рух оперної критичної думки: різні кола громадськості виносили свої судження й висловлювали їх у місцевій львівській і регіональній пресі окресленого періоду. На її сторінках вміщено десятки статей, рецензій та повідомлень, присвячених опері, її загальній естетичній проблематиці, окремим постановкам, творам, виконавцям, шляхам її національного розвитку. Ґрунтовне дослідження повного обсягу цього матеріалу, а не окремих зразків, допомагає уявити весь процес розвитку зазначеного виду критики, боротьбу напрямів в її сфері й особливості сприйняття вказаного виду музичного мистецтва в певний період його розвитку.

Залежно від широкого спектра суспільно-політичних і соціально-культурних умов оперна й музично-театральна критика може знаходитися на різних рівнях консолідації чи диференціації з критикою літературною та театральньо-драматичною. Особливості процесу виокремлення її в самостійну галузь знаходяться в полі уваги історичних досліджень музичної та теат-

¹ Історія цієї інституції через геополітичні обставини охоплює три головні періоди: 1) театр німецькомовний австрійський (1776–1872); 2) театр польський (1872–1939) з двома підрозділами: (1872–1918 і 1918–1939) та 3) театр після 1939 р. з підрозділами: перший радянський (1940–1941), окупаційний (1941–1944), другий радянський (1944–1991), сучасний український – від 1991. До цього поняття долучається теж заснований у Львові Народний театр товариства “Руська Бесіда” (з 1916 – “Українська Бесіда”) (1864–1939).

ральної критики, ширше – рецепції музики та музично-театральних постанов. Загальна характеристика цього процесу в рамках львівської театральної критики, відбитого на сторінках львівської періодичної преси впродовж означеного періоду, становить предмет нашої статті.

Історіографія дослідження львівського музичного театру виявляє відповідне музикознавче та театрознавче висвітлення кожного з його періодів, які започаткував у 90-х роках XIX ст. відомий історик Станіслав Шнюр-Пепльовський [39–41], а українського театру товариства “Руська Бесіда” – Іван Франко [20]. Основна увага дослідників упродовж понад століття зосереджувалася на загальноісторичних та організаційних питаннях; рідше здійснювалися спроби охарактеризувати репертуар, акторське й режисерське мистецтво, сценографію чи музичний бік вистав [1; 3; 4; 6; 11; 12; 17; 23; 30; 36; 42]. Усі ці дослідження певною мірою використовували критичні статті й рецензії, вміщені в тогочасній пресі Львова, як джерельні матеріали, а не як предмет дослідження. Лише в 90-х рр. XX ст. поступове залучення пресознавчих наукових здобутків [7; 9; 14; 15; 21; 26; 31–33; 37; 38] активізувало звернення до історії музично-театральної та оперної критики у Львові як до предмета дослідження, але свого систематичного висвітлення ця тема ще не отримала і є сьогодні актуальною.

Серед авторів праць з історії оперної й музично-театральної критики в різних країнах відзначаємо таких, як: Д.Арунделл [25], С.Яроцінський [24], Т.Ліванова [8], Я.Гордійчук [4]. При цьому слід відмітити, що історія музичної критики є однією з найменш досліджених тем, а її положення в сучасному музикознавстві визначається як маргінальне [28, с.36]. Водночас історія рецепції музики як науковий напрям, який зародився в 1960-х рр. і до якого належить історія музичної критики, продовжує нині стрімко розвиватися в Європі та США [28, с.11].

Розвідки й статті, безпосередньо присвячені львівській оперній і музично-театральній критиці, появляються в 1997 р. Водночас треба відзначити доробок польських дослідників оперної й музично-театральної критики у Львові: один з розділів фундаментальної праці історика театру Єжи Гота про австрійський театр у Львові має назву “Львівська театральна критика” [30, с.800–828]. У 1999 р. вийшла праця польського дослідника Анни Випих-Гавронської “Lwowski teatr operowy i operetkowy w latach 1872–1918”, у якій два розділи присвячено оперній та оперетковій критиці [42]. У сучасному українському театрознавстві опрацювання історії української театральної естетичної думки й критики в Галичині й на Буковині, зокрема, періоду її становлення в 60-х рр. XIX ст., започатковує Ростислав Пилипчук [18; 19].

Львів посідає одне із чільних місць щодо багатства пам’яток австрійської культури у сфері театрального мистецтва. Упродовж своєї 100-літньої діяльності німецький театр у Львові, незважаючи на періоди злетів і падінь, заклав ґрунтовні підвалини подальшого розвитку мистецтва опери в місті не лише в постановочному плані. Дослідники підкреслюють його вплив на розвиток української композиторської творчості в Галичині й у наступних поколіннях [6; 9; 12].

Австрійська влада вже від початків свого панування в Галичині усвідомлювала, що театр завжди був і є фактором потужного впливу на громадську думку, і покладала на нього місію виховання засобами музики й мистецтва позитивних почуттів до нового уряду. Німецький театр у Львові завжди мав привілейоване положення: кращий, порівняно з польським, театральний ансамбль, окремий оперний склад (у польському – оперні партії виконували драматичні актори), хор і оркестр та й фінансові можливості запрошувати гостей з інших театрів імперії.

На сцені німецького театру від самого початку переважав музичний і музично-драматичний репертуар: опери, оперети, комедії, зінгшпілі, пантоміми й навіть балети, а також драматичні твори. Львів виходив на одне із чільних місць у ставленні до оперних новинок, тут усе трималося на бажанні не поступатись європейським містам.

Театральні постанови львівського німецького театру провокували негайну реакцію критиків – уже на другий день появлялися відгуки та рецензії. Перші з них датуються, за істориком австрійського театру у Львові Єжи Готом, 1789 роком і присвячені постановкам театру за дирекції Ф.-Г.Буллі [30, с.800]. Зокрема, “вибухом” сезону критики назвали появу в 1792 р. опери В.-А.Моцарта “Чарівна флейта”. У цікавому режисерському прочитанні, при відмінному акторському складі й вишуканому мистецькому оформленні вона здалася рецензентам новим невідомим твором [30, с.802].

Трибуною для поширення театральних повідомлень, рецензій і відгуків стала тогочасна преса – німецька та польська. Розвиток культурно-освітньої інфраструктури сприяв розвитку преси й

читацької аудиторії. Опера й музичний театр передбачали наявність музично підготованої публіки, для якої друкувалися рецензії та повідомлення. Технічний рівень забезпечували численні львівські друкарні.

Пресовий рух у Львові із часу появи в 1776 р. першої періодичної газети “Gazette de Leopol” був досить інтенсивним. Посилання істориків львівського театру на німецькомовну пресу: “Leseblätter”, “Lemberger Zeitung”, “Lemberger allgemeiner Anzeiger” свідчать, що саме ці видання найповніше відбивали театральне життя міста й краю [9; 17; 30; 40–42].

Однією з найстаріших була урядова газета “Lemberger Zeitung”, що виходила у Львові з 1811 до 1918 рр. паралельно німецькою та польською мовами (засновники – брати Краттери). Франц Краттер – перший видавець і редактор газети – неодноразово був пов’язаний із дирекцією театру, що не могло не позначитися на тематиці газетної театральної рубрики чи культурної хроніки. Окрім Ф.Краттера, редактором газети кілька років поспіль (1835–1848) був Ян-Непомуцен Камінський – співдиректор львівського театру в театральних сезонах 1819/20–1823/24, що теж на сторінках газети приділяв цьому виду мистецтва достатньо уваги. До газети “Lemberger Zeitung” виходило кілька додатків різного профілю; серед них – “Lemberger K.K. privilegiertes Intelligenz-Blatt” і “Mnemosyne”, які подають практично повне уявлення про діяльність австрійського театру, його репертуарні плани, склади оперних труп у першій третині XIX ст.

Зокрема, у 1820–30-х роках на сторінках “Mnemosyne” проводилася бурхлива дискусія про репертуарне скерування сцени між прихильниками опери й драми. Результатом дискусії була перемога поборників австрійського оперного театру, і процес поступового перетворення австрійського театру в музичну сцену з невеликою участю драми завершився повною перемогою опери [14, с.37].

У 1840–50-х рр. актуальними були дискусії на тему оперного репертуару австрійської сцени, зокрема, про переваги італійських і французьких композиторів над німецькими. На сторінках львівських газет “Leseblätter”, “Lemberger Theater Almanach”, “Lemberger Allgemeine Anzeiger” оперні критики виступають з підтримкою німецької музики, характеризуючи італійську музику як “оперні цукерки” і “співочі кондитерські вироби” [42, с.92–98].

Серед польських пресових видань, що подавали відгуки на постановки німецького театру, – “Dziennik patriotycznych Polityków”, “Gazeta Lwowska”, “Dziennik mód Paryskich”, “Telegraf” та ін.

Львівська оперна критика періоду австрійського театру характеризується Єжи Готом як високопрофесійна, адже більшість критиків часто відвідували віденські театри, мали широкий кругозір і обізнаність в оперному мистецтві й використовували свій досвід у написанні критичних матеріалів і рецензій про львівський театр [30, с.827–828]. Серед них: Франц Аугуст Вернер, Франц Штіглер, Вільгельм Туртельтауб та інші.

Загалом діяльність львівського австрійського театру на межі XVIII–XIX століть, активний пресовий рух підготували ґрунт для появи театральньо-драматичної критики в Галичині. В її рамках поступово розвивається оперна та музично-театральна критика, процес виокремлення якої в самостійну галузь відбувався впродовж XIX ст.

Польський театр у Львові до 1872 р. мав обмежені можливості постановки музично-драматичних творів з причин конкуренції з боку німецької сцени, особливо з привілейованого її становища щодо оперних й опереткових постановок; репертуар польської сцени був обмежений до драматичних творів.

Від 1872 р., коли у Львові було ліквідовано німецький театр і відбулися перші постановки на новоутвореній польській оперній сцені, спостерігається чергове бурхливе зацікавлення оперою й становлення польської оперної критики [42, с.239–240].

Багато львівських газет жило театром і його оперною сценою. Найбільше відгуків зустрічається в часописах “Gazeta Lwowska”, “Gazeta Narodowa”, “Dziennik Polski”, “Kurier Lwowski”, “Słowo Polskie”. Однак щоденна газета в силу своєї специфіки подає миттєве, швидкоплинне враження; вона ретельно відтворює репертуар чи хроніку театального життя і не в стані виробити ширший погляд чи оцінку певної мистецької події. Такі завдання беруть на себе спеціалізовані періодичні видання театрознавчого й ширшого мистецького спрямування, які вміщують більш розгорнені професійні статті про театр й оперу.

Серед театральних пресових видань – “Kurier Teatralny Lwowski”, що виходив у дні польських театральних вистав 1870–1871 рр. за редакцією Ю.Станька. Це видання вміщує матеріали

з історії польського театру, у справі ліквідації Львівським сеймом привілею німецького театру, новини з театрального життя інших польських міст тощо. Цілу останню сторінку кожного номера видання займала театральна афіша.

До числа мистецьких і музичних видань належать “Tydzień Literacki, Artystyczny, Naukowy i Społeczny”, “Przegląd Muzyczny”, “Tygodnik muzyczny”, “Wiadomości Artystyczne” та ін., що появляються у Львові наприкінці XIX ст.

Зацікавлення преси драматичною, оперною чи оперетковою сценою зумовлено не тільки мистецькими мотивами; театральне життя міста часто було пов'язане з політичним життям міста [42, с.239]. Пресові видання здебільшого мали чітко окреслений політичний профіль, який диктував ставлення до театральних подій чи проблем з певних позицій.

Матеріали стосовно музичного театру на сторінках пресових видань можна умовно поділити на інформативно-рекламну частину: анонси, оголошення, попередні повідомлення про репертуар й аналітичну – це фахові рецензії, огляди, статті.

В оперній чи музично-театральній постановці критиків цікавила насамперед її музичний бік. Основне місце в рецензії займала характеристика вокальних даних солістів, не залишався поза увагою і виконавський рівень оркестру й хору. Крім цього, обов'язковому аналізу підлягало лібрето опери, його літературне походження, співпраця лібретиста й композитора тощо. Немало цікавили газетярів і закулісні інтриги та суперечки.

Оперні й музично-театральні рецензії вміщувалися в рубриках під назвами “Театр”, “Нотатки літературні й артистичні”, “З музики”, “Новинки”. Свою спеціалізовану рубрику опера мала в газеті “*Slowo Polskie*”.

Типова оперна рецензія у львівській газеті складалася з двох частин. Першу займала загальна презентація самого твору, характеристика творців музики й лібрето, короткий екскурс у сценічну історію твору. У другій частині аналізувалася власне постановка твору, художні вартості лібрето, виконавський рівень оркестру й солістів. Постійним елементом було виділення вдалих у виконавському плані фрагментів або сцен тощо [42, с.247].

Рецензії на опери чи музично-драматичні вистави іноді писали критики драматичної сцени, але переважно це були рецензенти музичного життя, постійні або принагідні. Слід зауважити, що сфера музичної публіцистики й критики не була привілеєм спеціально визначених осіб, а становила органічну частину діяльності майже кожного з відомих у Галичині композиторів, музикантів чи музичних педагогів. Журналісти й дописувачі часто змінювалися, рідше впродовж певного часу спостерігається традиція “постійного критика”. Така практика зберігалася зумисне, щоб запобігти певній тенденційності оглядів і рецензій [29, с.59]. Зразки професійної польської оперної критики подають такі автори, як Болеслав Червенський, Станіслав Невядомський, Едмунд Вальтер, Францішек Нойгаузер, Данте Барановський, Тадеуш Павліковський та інші.

Щодо українських ініціатив, як зауважує Р.Пилипчук, лише ідея створення професійного українського театру стимулювала театральне-естетичну думку, а виникнення самого театру в 1864 р. спонукало до появи театральної критики [19, с.84]. Контраст у порівнянні з розвитком австрійської та польської театральної культури був зумовлений відмінністю соціальних умов розвитку різнонаціональних культур у регіоні. Відповідним чином він позначився і на українській музично-театральній критиці.

Перші повідомлення про театральні постанови інформаційного характеру, критичні замітки й рецензії з'являються вже в першій українській газеті “Зоря галицька”, що почала виходити у Львові в 1848 р. Об'єднавши навколо себе найбільш відомих діячів політики, культури, літератури серед галицьких українців, газета стала виразником їх прагнень до утвердження в суспільному житті поряд з представниками інших національностей [13; 21]. На її сторінках була представлена й перша галицька драматургія, авторами якої були Рудольф Мох, Іван Наумович, Степан Петрушевич. Деякі із цих творів ставилися на аматорській сцені у Львові й інших містах Галичини; актуальна реакція на ці постановки відображалась у ряді рецензій.

Наприклад, у хронікальній замітці про постановку “комедіо-опери” Івана Гушалевича “На милування нема силування” після закінчення “Собору руських вчених” у Львові 14 (26) лютого

1848 р. читаємо, що вона “...враз з красними співами і танцями дуже утішила всіх в багатім числі зібраних гостей”¹.

Подібні короткі повідомлення в рубриці “Всячина” подає “Галичо-руській вістник”, редактором якого був Микола Устиянович. Навіть у мінімальних рамках цих повідомлень їх автор, переважно анонімний, намагається дати свою оцінку певної події. Наприклад, подаючи інформацію про постановку в Перемишлі 25 вересня (13 жовтня) “...комедію-опери “Проциха або поплета часом придасться”, уперше згадується М.Вербицький як композитор, “...знакомий з свого іскусства музикального”. Далі з гиркотою говорить автор, що “...стараються наші русини і на поприсі драматичному язик свій образувати і показати світу, що до всього єсть спосібні...але вище поставлені русини холоднокровно на все смотрять... (правопис оригіналу не збережено. – О.Н.)”².

У 1860–70-х рр. найбільш повно процес організації українського театру товариства “Руська Бесіда” відбито на сторінках газети “Слово” [15; 18]. На її шпальтах регулярно друкувалися рецензії на всі вистави театру у Львові. Цей матеріал є незмінним джерелом не тільки з погляду історичного фактажу, він відбиває рівень тогочасної театральної (і музично-театральної) критики.

Водночас із “Словом” відгуки й матеріали про театр подають журнали й газети “Мета”, “Вечерниці”, “Русалка”, “Галичанин”, “Правда”, польсько-український альманах “Siolo” та інші періодичні видання. У 80–90-х роках ХІХ ст. їх спадкоємцями й далі стають часописи “Руслан”, “Неділя”, “Ілюстрована Україна”, однак найширшу панораму публікацій музично-театральної тематики представляє перша українська щоденна газета “Діло”. У 20–30-х роках ХХ століття у Львові появляються спеціалізовані театрознавчі журнали “Театральне мистецтво”, “Театр”, “Аматорський театр”, музичного профілю “Українська музика”, “Боян”, “Музичний вісник” та інші. Ставлення тогочасної преси до українського театру лаконічно охарактеризував Степан Чарнецький: “...невелике було зацікавлення театром у нашої преси, яка невидна була співпраця преси з театром...” [23, с.235].

До фахових українських рецензентів належали В.Ільницький, К.Мерунович, І.Франко, А.Вахнянин, М.Волошин, В.Витвицький, С.Чарнецький, М.Вороний, Б.Кудрик та ін.

Рецензії на театральні вистави Анатолія Вахнянина розкривають його думки й погляди в царині театральної музики, з них можна оцінювати музично-театральні спроби самого композитора. Від 80-х рр. ХІХ ст. у журналі “Зоря”, газетах “Діло”, “Руслан” Вахнянин публікував інформаційні повідомлення та рецензії на львівські постановки опер українських композиторів Миколи Лисенка, Порфирія Бажанського, Семена Гулака-Артемівського, на виступи Соломії Крушельницької у Львівській опері у квітні 1903 р. [3]. У цих публікаціях він доводив важливість існування українського театру в Галичині для просвіти й духовного піднесення рівня нації, зумівши при тому дати своє бачення цієї проблеми.

Особливо цінний внесок у характеристику музично-театрального життя вніс Станіслав Людкевич – перший у Галичині професіональний музичний критик, що вважав своїм обов’язком активно втручатися в усі ділянки творчого й музично-освітнього життя [10].

Близько 17 рецензій на оперні й музично-театральні вистави й 14 статей на відповідну тематику цього автора побачили світ на сторінках львівської періодичної преси в період з 1913 до 1940 рр. З приходом радянської влади Людкевич перестав виступати як критик: єдина за той час його рецензія – на постановку балету “Дон Кіхот” Л.Мінкуса – з’явилася в 1940 році.

Більшість цих публікацій з’являлася на шпальтах щоденної львівської газети “Діло”, з якою Станіслав Людкевич співпрацював сорок років. Окрім “Діла”, публікації С.Людкевича появлялися в літературних збірниках “Шляхи”, “Терем”, “Література і мистецтво”, “Літературно-науковий вістник”, газеті “Вперед”, декілька статей залишилися в рукописах.

Зміст цих рецензій і статей зосереджується переважно навколо проблем композиторського стилю в музично-сценічних жанрах, виконавської майстерності та інтерпретації. Зокрема, про кількох своїх сучасників, найвидатніших виконавців-співаків – Олександра Мишугу, Модеста Менцинського, Соломію Крушельницьку, Михайла Микишу, Олену Дмитраш – С.Людке-

¹ Зоря галицка. – 1848. – № 25. – С. 100.

² Галичо-руській вістник. – 1849. – № 46. – С. 184.

вич написав статті й спомини, у яких дав глибоко проникливі характеристики їх вокальної майстерності, манери співу й інтерпретації.

Окремий розділ музично-критичних праць С.Людкевича становить цикл монографічних статей про українських композиторів, у яких знаходимо його висловлювання про музично-сценічні жанри творчості. Чи не найбільшу увагу музичний критик приділяв Миколі Лисенкові, чію творчість пильно вивчав з молодих років. Зокрема, у статтях “М.В.Лисенко як творець української національної музики”, “М.В.Лисенко і українська суспільність”, посилаючись на М.Лисенка як основоположника української музики та композитора, авторитет якого загально-визнаний, С.Людкевич разом з тим про його опери висловлювався дуже обережно, мотивуючи це тим, що остаточну оцінку можна виробити тільки після доброї постановки цих опер. Проте окремо С.Людкевич виділяє ліричну оперу “Ноктюрн”, здійснивши її інструментування й оцінюючи її як “найбільш сконцентровану під оглядом форми і змісту і найбільш стильово вирівняну з опер Лисенка”. У цих висловлюваннях С.Людкевича прослідковується одна думка: опери Лисенка, хоч і мають більшою чи меншою мірою певні недоліки, разом з тим і багато цінного в самому музичному змісті, а тому при вдалій редакторській і режисерській роботі повинні посісти своє основне місце в репертуарі сучасних оперних театрів.

Загалом львівська музично-театральна й оперна критика спричинилася до належної уваги й пропаганди досягнень, які мало оперне й музично-театральне мистецтво в Галичині. Спричинилася до підтримки з усвідомлення, що саме оперний жанр є своєрідним показником, “барометром” загального рівня музичної культури кожного народу. Спричинилася до підтримки всупереч труднощам і несприятливим умовам, у яких функціонувала Львівська польська оперна сцена, відсутності в українському театрі “Руська Бесіда” власного приміщення й матеріальних основ, поступовості й спадкоємності у формуванні різновидів оперної творчості й виконавства. І тільки послідовне дослідження всього матеріалу, а не окремих зразків, дозволяє прослідкувати процес розвитку цього виду критики, уявити боротьбу напрямів в її сфері й тісний її зв'язок з розвитком оперної й музично-театральної творчості.

1. Боньковська О. Львівський театр товариства “Українська Бесіда” 1915–1924 / О. Боньковська; НТШ в Америці, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАНУ. – Львів : Літопис, 2003. – 340 с.
2. Василь Витвицький // Витвицький В. За океаном : зб. ст. – Львів : Організація Співки композиторів України, Музикознавча комісія НТШ, 1996. – С. 55–57.
3. Горак Я. Діяльність Анатолія Вахнянина у становленні українського театру в Галичині / Я. Горак // Теоретичні та практичні питання культурології. – Мелітополь, 2001. – Вип. 5. – С. 5–16.
4. Гордійчук Я. М. Становлення українського музичного театру і критика (Київ, 20–30-ті рр.) / Я. М. Гордійчук. – К. : Муз. Україна, 1990. – 144 с.
5. Зубеляк М. Олександра Любич-Парахоняк на сторінках української та польської преси / Мар'яна Зубеляк // *Musica Galiciana*=Музика Галичини. – Львів, 2001. – Т. 6. – С. 171–184.
6. Кияновська Л. Вплив австрійського театру у Львові на розвиток західноукраїнської музичної культури / Л. Кияновська // Вісник Львівського університету. Серія “Мистецтвознавство”. – Львів, 2001. – Вип. 1. – С. 105–112.
7. Кобрин Н. Галицька музична критика 20–30-х рр. ХХ ст. (за матеріалами періодичних видань) / Наталія Кобрин // Зб. пр. н.-д. центру періодики / ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – Львів, 2004. – Вип. 12. – С. 299–319.
8. Ливанова Т. Н. Оперная критика в России : в 2 т. / Т. Н. Ливанова, В. В. Протопопов. – М. : Музыка, 1966–1973. – Т. 1. – Вып. 1, 1966. – 410 с.; Т. 1. – Вып. 2, 1967. – 192 с.; Т. 2. – Вып. 3, 1969. – 420 с.; Т. 2. – Вып. 4. – 337 с.
9. Лужецька І. Галицька періодика кінця ХVІІІ – першої половини ХІХ ст. як одне з джерел вивчення українсько-австрійських взаємин у ділянці театрального мистецтва / Ірина Лужецька // Вісник Львівського університету. Серія “Мистецтвознавство”. – Львів, 2001. – Вип. 1. – С. 101–104.
10. Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / С. Людкевич ; [упоряд., ред., пер., прим. та бібліогр. З. Штундер]. – Львів : Дивосвіт, 1999–2000. – Т. 1, 1999. – 496 с.; Т. 2, 2000. – 816 с.
11. Мазепа Т. Л. Австрійський театр у Львові (1789–1872) : історія, музичний репертуар, оперне виконавство, культурний контекст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознав. : 17.00.03 / Т. Л. Мазепа ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – К., 2003. – 16 с.
12. Мазепа Т. Австрійський музично-драматичний театр у Львові (1776–1872) : спроба синтетичного аналізу діяльності / Т. Мазепа // *Musica Galiciana*. – Т. 7. – Rzeszów, 2003.

13. Медведик П. Література і мистецтво на сторінках газети “Зоря Галицька” / П. Медведик // Доп. та повідомл. V Всеукр. наук.-теорет. конф., 27–28 листоп. 1998 р. – Львів, 1999. – С. 232–235.
14. Мельник Л. Концертне життя Львова у дзеркалі часопису “Mnemosyne” / Лідія Мельник // *Musica Galiciana: kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-książęcej do roku 1945)* / [pod red. L. Mazepy]. – Rzeszów, 1999. – Т. 3. – С. 60–74.
15. Мельник О. Музична культура Галичини у дзеркалі газети “Слово” (1861–1887) / О. Мельник // *Буття в мистецтві : зб. наук. праць і матеріалів на пошану Степана Костюка з нагоди 80-річчя / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника ; наук. ред. і упоряд. Л. Купчинська, відп. ред. М. Романюк. – Львів, 2007. – С. 328–334.*
16. Німилович О. Михайло Волошин – диригент, співак, композитор, музичний критик / Олександра Німилович // *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2004. – Вип. 7. – С. 138–147.*
17. Паламарчук О. Музичні вистави львівських театрів (1776–2001) / О. Паламарчук. – Львів, 2007. – 448 с.
18. Пилипчук Р. Становлення українського професійного театру в Галичині (60-ті рр. XIX ст.) / Р. Пилипчук // *Просценіум. – 2001. – № 1. – С. 7–11; 2002. – № 1 (2). – С. 9–12; № 2 (3). – С. 3–7; № 3 (4). – С. 3–9; 2003. – № 1 (5). – С. 3–8; № 2 (6). – С. 2–8; № 3 (7). – С. 4–10; 2004. – № 1–2 (8–9). – С. 11–19; 2005. – № 1–2 (11–12). – С. 4–11; № 3 (13). – С. 3–10; 2006. – № 1 (14). – С. 3–11.*
19. Пилипчук Р. Становлення української театрално-естетичної думки і театралної критики в Галичині й на Буковині у 60-х роках XIX століття / Ростислав Пилипчук // *Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Львів, 2003. – Т. 245 : Праці Театрознавчої комісії. – С. 84–115.*
20. Рой У. Театральні рецензії Івана Франка в газеті “Kurier Lwowski” / Уляна Рой // *Вісник Львівського університету. Серія “Мистецтвознавство”. – Львів, 2006. – Вип. 6. – С. 150–164.*
21. Романюк М. М. Українські часописи Львова (1848–1939) : історико-бібліографічне дослідження : у 3 т. / М. М. Романюк, М. В. Галушко ; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Науково-дослідний центр періодики. – Львів : Світ, 2001. – Т. 1 : 1848–1900. – 744 с.; Львів : Світ, 2002. – Т. 2 : 1901–1919. – 692 с.; Т. 3. – Кн. 1 : 1920–1928. – 912 с.
22. Рудницький А. Про музику і музик / А. Рудницький. – Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1980. – 336 с.
23. Чарнецький С. Нарис українського театру в Галичині / С. Чарнецький. – Львів : Накл. фонду “Учітеся, брати мої”, 1934. – 252 с.
24. *Antologia polskiej krytyki muzycznej XIX i XX wieku* / [wyb. i oprac. Stefan Jarociński]. – Kraków : PWM, 1955. – 523 s.
25. Arundel Dennis Drew. *The critic at the opera contemporary comments on opera in London over three centuries* / Arundel Dennis Drew. – New York : Da Capo Press, 1980. – 423 p.
26. *Bibliografia prasy polskiej 1832–1864* / [oprac. Bolesław Korczak]. – Łódź : PWN, 1968. – 95 s.
27. Dean W. *Criticism* / Winton Dean // *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* / [ed. Stanley Sadie]. – London, 1980. – Vol. 5. – P. 36.
28. Dziadek M. *Polska krytyka muzyczna w latach 1890–1914: koncepcje i zagadnienia* / M. Dziadek // *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. – № 2065. – Katowice : Wyd-wo Uniwersytetu Śląskiego, 2002. – 640 s.*
29. Dziadek M. *Polska krytyka muzyczna w latach 1890–1914. Czasopisma i autorzy* / M. Dziadek. – Katowice, 2002.
30. Got J. *Das Österreichische Theater in Lemberg im 18 und 19 Jahrhundert: Aus dem Theaterleben der Vielvolkermonarchie* / J. Got. – Wien, 1997. – Bd. 1. – 490 s.; Bd. 2. – S. 491–875.
31. Homola I. *Prasa galicyjska w latach 1831–1866* / I. Homola // *Prasa polska w latach 1661–1864. – Warszawa, 1976. – Т. 1. – С. 199–246.*
32. Jarowiecki J. *Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym: proba bibliografii* / J. Jarowiecki, B. Góra. – Kraków : Wyd-wo naukowe WSP, 1994. – 422 s.
33. Jarowiecki J. *Prasa lwowska w latach 1864–1918: bibliografia* / J. Jarowiecki. – Kraków : Wyd-wo naukowe Akademii Pedagogicznej, 2002. – 553 s.
34. Mazepa L. *Szkice z dziejów wokalistyki we Lwowie* / L. Mazepa, T. Mazepa. – Wrocław, 2007. – 296 s.
35. Mazepa L. *Adam Didur we Lwowie* / L. Mazepa; *Polskie Stowarzyszenie Pedagogów Śpiewu, Akademia Muzyczna im Karola Lipińskiego we Wrocławiu. – Wrocław, 2002. – 262 s.*
36. *Musica Galiciana: kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-książęcej do roku 1945)* / [pod red. L. Mazepy]. – Rzeszów, 2003. – Т. 7 : *Poświęcony 225-leciu teatru muzycznego we Lwowie (1776–2001).*
37. Myśliński J. *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej (1867–1918)* / J. Myśliński // *Prasa polska 1864–1918. – Warszawa, 1976. – S. 114–176.*

38. Nidecka E. Polskie czasopiśmiennictwo muzyczne Lwowa pierwszej połowy dwudziestego wieku / Ewa Nidecka // *Musica Galiciana: kultura muzyczna Galicji w kontekście stosunków polsko-ukraińskich (od doby piastowsko-książęcej do roku 2000)* / [pod red. L. Mazepy]. – Rzeszów, 2005. – Т. 9. – S. 210–221.
39. Peplowski S. Teatr ruski w Galicji / S. Peplowski. – Lwów, 1887. – 31 s.
40. Schnur-Peplowski S. Teatr polski we Lwowie (1780–1881) / S. Schnur-Peplowski. – Lwów, 1889.
41. Schnur-Peplowski S. Teatr polski we Lwowie (1881–1890) / S. Schnur-Peplowski. – Lwów, 1891.
42. Wypych-Gawrońska A. Lwowski teatr operowy i operetkowy w latach 1872–1918 / A. Wypych-Gawrońska. – Kraków, 1999. – 407 s.

В статье дана общая характеристика критических материалов касательно представлений музыкального театра во Львове, опубликованных во львовской периодической печати XIX – первой трети XX ст. Подчеркивается актуальность исторических исследований в отрасли музыкальной критики, восприятия музыки и музыкально-театральных представлений, находящихся в русле исторического музыковедения и театроведения. Отмечено, что в рамках театрально-драматической критики на протяжении XIX ст. происходит процесс выделения оперной и музыкально-театральной критики в отдельную отрасль.

Ключевые слова: музыкальный театр, рецензия оперного представления, оперная критика, периодическая пресса, прессоведение, библиография музыкальной периодики.

This article provides a general overview of press reviews of the Lviv musical theater performances, published between XIX and the first third of XX century in Lviv. It emphasizes the relevance of historic research in the area of musical review, and more generally – in the area of music and musical theater performances that constitute the science of musicology and theatre study. In conclusion, it is noted that during the XIX century within the framework of drama and theater review, opera and theater review forms a separate off-shoot of inquiry.

Key words: musical theater, reception of musical theater performances, press reviews, opera and theater review, bibliography of musical periodicals.

УДК 78.072.3:78.070.447

ББК 85.333

Оксана Федорків

ІДЕЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ В ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛИЦЬКИХ МУЗИЧНИХ ТОВАРИСТВ 1930-х РОКІВ (НА ПРИКЛАДІ СУПРОМУ ТА МУЗИКОЛОГІЧНОЇ КОМІСІЇ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА)

У статті йдеться про завершення формування в 1930-х роках у Галичині музичного професіоналізму в різних його проявах на прикладі діяльності музикантів – членів різнорідних музичних товариств.

Ключові слова: музикування, ідея, професіоналізм, “Союз українських професійних музик” у Львові, Музикологічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка.

На тлі концептуального переосмислення деяких явищ національної музичної культури ідея професіоналізму є визначальною. Зрозуміло, що в різний час вона проявляла себе неоднаково. Дотепер деяким аспектам її виявлення, формування та розвитку були прямо або опосередковано присвячені дослідження Ю. Ясіновського, Н. Герасимової-Персидської, О. Цалай-Якименко, М. Загайкевич, Я. Горака та багатьох інших музикознавців. Окремої уваги феномен професіоналізму заслуговує в контексті діяльності творчих об'єднань митців у Галичині, зокрема, у 1930-ті роки. Це зумовило актуальність пропонованого дослідження, метою котрого є осмислення їх ролі в становленні професійної композиторської творчості, музикознавства, виконавства, педагогіки. Предмет дослідження становить діяльність двох найважливіших, водночас різнорідних і з власними завданнями тогочасних угруповань митців: “Союзу українських професійних музик” і Музикологічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові.

У координації творчих і наукових пошуків української інтелігенції Галичини ще з другої половини XIX століття відігравали Наукове товариство ім. Шевченка (НТШ) і “Просвіта”, котрі своєю діяльністю розвивали передові ідеї української нації, забезпечуючи зміцнення національно-патріотичного духу та поширення освіти в краю. Як відомо, одним із головних напрямів діяльності НТШ було згуртування національних наукових сил навколо спільної української